

Návrh novelizace politiky životního prostředí rezortu Ministerstva obrany České republiky na období 2007-2010

Rezorty a organizační jednotky mají svoji strategii nebo politiku, kterou je zapotřebí pravidelně aktualizovat v závislosti na nejrůznějších vnitřních či vnějších faktorech. Jinak tomu není ani v případě rezortní politiky životního prostředí Ministerstva obrany ČR. Její novelizace je uskutečňována především v závislosti na „Státní politice životního prostředí ČR“ (SPŽP), která je zásadním referenčním dokumentem pro politiku rezortu obrany. Významným faktorem jsou ovšem také aktuální potřeby a cíle Armády České republiky.

Relevantním impulzem pro novelizaci stávající politiky životního prostředí rezortu obrany je skutečnost, že tato politika obsahuje některé cíle a úkoly, jejichž realizaci nebyla věnována patřičná pozornost a možnost jejich uskutečnění se nepředpokládá ani v budoucnu (např. implementace EMS do AČR či personální dobudování rezortní ekologické sítě). Proto je třeba tyto úkoly a cíle modifikovat zejména ve vztahu k aktuální situaci a možnostem jejich realizace ze strany ekologické služby AČR. Druhým signifikantním podnětem je samotná Státní politika životního prostředí ČR, která doporučuje ústředním orgánům státní správy uplatňovat v rámci udržitelného rozvoje prioritní cíle a úkoly v ní uvedené.

1. Aktuální státní politika životního prostředí České republiky na období 2004-2010

Státní politika životního prostředí České republiky ukládá ústředním orgánům státní správy, tedy i rezortu obrany, uplatňovat prioritní cíle a úkoly vyplývající z usnesení vlády České republiky. Doporučení jsou uvedena v části zaměřené na jednotlivé sektorové politiky. Na základě podrobné analýzy těchto doporučení jsou v následující části příspěvku prezentovány pouze nejvýznamnější z nich, které se vztahují k činnostem rezortu obrany:

Energetika

- Cílem SPŽP v oblasti energetiky je minimalizace dopadů získávání energie, racionální spotřeba energie a zásobování energií v režimu udržitelného rozvoje. To předpokládá důraz na úspory a odstranění plýtvání na straně spotřeby, šetrné využívání neobnovitelných zdrojů energie a zásadně vyšší využití obnovitelných zdrojů energie.
- Klást větší důraz na hodnocení cyklu stavby z hlediska energie a na užití energeticky úsporných technologií.
- Podporovat úspory energie při vytápění i chlazení budov, rozvoj energetických auditů a certifikace systémů pro vytápění, zkvalitnění izolací budov, osvětlovacích systémů včetně podpory výstavby nízkoenergetických domů.

Obchod

- Podporovat ekologicky ohleduplné pořizování zboží a služeb pomocí příslušných směrnic a zásad a přezkoumat postupy nákupu věcí v institucích z hlediska míry ohle-

duplnosti nakupovaných výrobků a služeb k životnímu prostředí tak, aby tyto instituce byly dobrým příkladem ostatním.

- ❑ Zajistit, aby bylo prováděno hodnocení odpadů obchodních dohod na udržitelný rozvoj.

Doprava

- ❑ Podporovat realizaci opatření k redukci nadměrného hluku z letecké dopravy a vymezení hlukových ochranných pásem kolem letišť podle doporučení EU s cílem eliminovat či kompenzovat vliv leteckého provozu na okolí.
- ❑ Realizovat programy, které budou vést ke snižování emisí z dopravy.
- ❑ Snižovat a postupně vyloučit použití látek poškozujících ozónovou vrstvu v klimatizacích automobilů.
- ❑ Zaměřit pozornost na zvyšování bezpečnosti při přepravě nebezpečných věcí.
- ❑ Podporovat environmentální výchovu, vzdělávání a osvětu v oblasti snižování negativních vlivů dopravy na zdraví a životní prostředí.

Zemědělství a lesní hospodářství

- ❑ Podporovat ekologicky šetrné způsoby hospodaření, s cílem zvýšit podíl plochy zemědělského půdního fondu, na kterém je provozováno ekologické zemědělství do roku 2010 minimálně na 10 %, a to zejména ve zvláště chráněných územích a chráněných oblastech přirozené akumulace vod.
- ❑ Podporovat průběžné zvyšování podílu melioračních a zpevňujících dřevin při obnově lesů a zalesňování, omezit poškozování mokřadů těžbou dřeva a omezit jejich vysoušení.

Regionální rozvoj, obnova venkova a cestovní ruch

- ❑ Ustanovit regionální rady pro udržitelný rozvoj v jednotlivých vyšších územních samosprávných celcích.
- ❑ Podporovat a chránit krajinný ráz území a jeho prvky jako jsou např. osamělé stromy, zelené pásy podél silnic a cest, zdroje pitné vody, mokřady a drobné vodní nádrže a toky, monitorovat výskyt zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin.
- ❑ Monitorovat vývoj cestovního ruchu s využitím indikátorů jeho dopadů na životní prostředí a místní rozvoj – vypracovat návrh a prosazovat systematizaci územního, časového a věcného sledování dopadů cestovního ruchu.
- ❑ Vytvořit síť regionálních center šetrné turistiky koordinované národním centrem za účelem ekologizace regionálního cestovního ruchu, metodické i praktické podpory.

2. Formulace cílů a vymezení konkrétních úkolů navrhované environmentální politiky AČR

Primárním cílem politiky životního prostředí rezortu Ministerstva obrany ČR je stanovit úkoly Armády ČR v jednotlivých oblastech tvorby a ochrany životního prostředí, případně nástroje k jejich splnění.

V závislosti na primárním cíli je možno formulovat cíle sekundární, které představují bázi pro následné vymezení konkrétních environmentálních požadavků a úkolů. Těmito cíli jsou:

- ❑ respektování platných zákonů, právních předpisů a dalších požadavků v oblasti životního prostředí,

- ❑ neustálé inovování obezřetného a důkladného systému řízení ekologické služby AČR,
- ❑ prosazování environmentálně uvědomělého chování,
- ❑ prevence a minimalizace negativních vlivů z vojenských aktivit,
- ❑ participace na významných vývojových projektech zaměřených na nové neznečišťující technologie, a to zejména v oblastech týkajících se rezortu obrany.

K naplnění výše uvedených cílů je zapotřebí stanovit jednotlivé úkoly, které budou v souladu nejen s aktuální státní politikou ČR a platnou právní úpravou, ale aby také postihovaly aktivity rezortu v jejich systémové celistvosti a vyhovovaly požadavkům kompatibility a interoperability s NATO či Evropskou unií. Z tohoto důvodu byly při vytváření níže uvedených úkolů současně akceptovány i environmentální politiky vybraných států NATO.

Stanovené úkoly politiky životního prostředí rezortu obrany, jejichž plnění bude nezbytné uskutečňovat všemi orgány rezortu, zejména ekologickými poradci velitele, jsou tedy následující:

- ❑ prostřednictvím efektivního environmentálního managementu usilovat o ekologické zlepšování ve všech oblastech vojenské činnosti,
- ❑ trvale dbát na ochranu jednotlivých složek životního prostředí (např. půda, vodstvo atd.) proti ekologickému znečišťování či poškozování (zejména změna jejich fyzikálního či přírodního charakteru) v průběhu vojenského výcviku,
- ❑ realizovat prevenci v oblasti znečišťování, podporovat užívání technologických postupů, které splňují nejpřísnější kritéria a podílet se na vývoji a zavádění procedur a postupů, které jsou pro životní prostředí nejméně škodlivé,
- ❑ implementace ochrany životního prostředí do výcvikových programů a vojenských činností v národních i nadnárodních akcích,
- ❑ minimalizovat negativní vliv hluku a vibrací z vojenského výcviku, zejména při přesunech a střelbách, na okolní prostředí,
- ❑ při plánování vojenských činností brát v úvahu nejen přírodní prostředí, ale také kulturní hodnoty,
- ❑ prosazovat zlepšení systému zbrojení za účelem snížení vlivu zbraňových systémů na životní prostředí,
- ❑ neustále zlepšovat management v oblasti nakládání s odpady, včetně nebezpečných odpadů či jiných nebezpečných látek,
- ❑ omezovat užívání energie a podporovat využívání obnovitelných energetických zdrojů,
- ❑ realizovat regenerace oblastí degradovaných v důsledku užívání nejmodernějších technik v rámci rezortu obrany,
- ❑ provádět revitalizaci životního prostředí po odstraněných ekologických zátěžích,
- ❑ podílet se na národní a mezinárodní environmentální spolupráci,
- ❑ zvyšovat environmentální povědomí, postoj k environmentálnímu úsilí a uvědomělé ekologické chování u všech zaměstnanců prostřednictvím poskytovaných informací a vzdělávání v oblasti ochrany životního prostředí se zaměřením na minimalizaci či úplnou eliminaci znečišťování v různých oblastech,
- ❑ za dodržení bezpečnostních opatření zlepšit možnosti pro veřejný přístup do vojenských oblastí, které jsou minimálně užívány ozbrojenými silami k výcviku,
- ❑ informovat otevřeně veřejnost o vojenských environmentálních záležitostech v souladu s dodržením informační bezpečnosti rezortu obrany,

- kontrolovat plnění environmentálních úkolů rezortu obrany za účelem přispění k udržitelnému rozvoji.

3. Návrh novelizace politiky životního prostředí rezortu Ministerstva obrany České republiky

V závislosti na doporučeních uvedených ve Státní politice životního prostředí ČR, na nově formulovaných cílech a stanovených úkolech rezortu MO a v souladu s platnou legislativou je možno návrh novelizované politiky životního prostředí rezortu MO klasifikovat do tří základních oblastí:

- oblast řízení a zabezpečení,
- oblast vojenské praxe,
- oblast komunikace a vzdělávání.

3.1 Oblast řízení a zabezpečení

Oblast řízení a zabezpečení je na základě potřeb vedoucích k praktické realizaci rezortní politiky strukturována do tří podoblastí.

První podoblast je zaměřena na úkoly koncepčního, organizačního a institucionálního charakteru. Prioritně zahrnuje potřebu udržení rezortního systému environmentálního řízení, který je neustále oslabován v důsledku realizace reformních změn AČR. Dalším významným úkolem je vybudování vojenského ekologického informačního systému, a to v oblastech odpadového hospodářství, ochrany přírody a krajiny a v oblasti zavádění nejlepších dostupných technik (technologí) do rezortu. V neposlední řadě je zapotřebí provést inovaci základních ekologických karet útvaru, a tím zjednodušit činnost a systémové řízení.

Druhá podoblast se týká stránky finančního, ekonomického a logistického zabezpečení ochrany životního prostředí. V rámci této části je zapotřebí zaměřit se na environmentální aspekty provozu vojenských objektů a jejich technologické vybavení postupně přizpůsobovat podmínkám vyplývajícím z tohoto návrhu, platné legislativy a členství v NATO.

Třetí podoblast se týká controlingu, který by bylo vhodné v AČR využít. Ukládá se pracovníkům rezortu dohlížet při každé kontrolní činnosti mimo jiné na plnění předpisů na ochranu životního prostředí.

3.2 Oblast vojenské praxe

Oblast vojenské praxe je uspořádána do dvou podoblastí, přičemž její obsahová stránka odráží potřebu zabezpečit realizaci ekologicky šetrné činnosti v každodenním životě vojenských útvarů a zařízení.

Úkoly v první podoblasti jsou orientovány na **výcvikové aktivity**. Stěžejním úkolem je podpora a podílení se na environmentální optimalizaci výcvikových aktivit včetně zvyšování podílu simulovaného výcviku a virtuální reality. Ekologizace pak souvisí s potřebou provádět analýzy rizika za pomoci metod hodnocení vlivu vojenských aktivit na životní prostředí. Další úkol je zaměřen na zajištění ekologické bezpečnosti při cvičení zahraničních vojsk. Zde je zapotřebí dodržovat zásady týkající se ochrany životního prostředí, včetně odpovědnosti za škody při smluvním sjednávání účasti druhých států během vojenských operací a výcviku na

území ČR. Navrhovaná politika rovněž ukládá jednotkám AČR zabezpečit plnění environmentálních požadavků hostitelské země, a to tak, že vždy bude respektována přísnější národní právní úprava.

Druhá podoblast se týká **nakládání s odpady a nebezpečnými či škodlivými látkami**. Dlouhodobým úkolem této podoblasti je trvalé zajišťování funkčnosti jednotného rezortního systému nakládání s odpady a vedení jejich evidence. Ovšem relativně novým prvkem je podpora a řízení podřízených složek rezortu při provádění auditů v oblasti nakládání s nebezpečnými a chemickými látkami. Zaváděním těchto auditů přinejmenším na nejrizikovější provozy by se rezort obrany částečně přiblížil standardům vyspělých armád NATO, které již v současné době plně disponují systémem environmentálního managementu ISO 14001. S tím souvisí mimo jiné také metodické vedení a dohlížení na podřízené stupně při prvotním zpracování či následných periodických aktualizacích krizových plánů rizikových pracovišť vojenských útvarů a zařízení.

3.3 Oblast komunikace a vzdělávání

Oblast komunikace a vzdělávání je poslední částí navrhované rezortní politiky a sestává ze dvou podoblastí, které jsou zaměřeny na vědeckou spolupráci a environmentální výchovu. Tato oblast je poměrně významná pro novelizovanou politiku, poněvadž zajišťuje neustálý vývoj a předávání poznatků v oblasti ochrany životního prostředí.

První podoblastí je **mezirezortní a mezinárodní spolupráce** a ukládá řídicím pracovníkům rezortu pokračovat ve spolupráci a koordinaci aktivit s Ministerstvem životního prostředí ČR a orgány státní správy a samosprávy. Dále vybízí veškeré environmentální pracovníky rezortu k pokračování a rozšiřování spolupráce s agenturami NATO v oblasti environmentální tematiky a podporuje aktivní účast rezortních odborníků v pilotních studiích SPSC/NATO (Science for Peace and Security Committee).

Druhá podoblast je zaměřena na výchovu a vzdělávání. Prioritou této části rezortní politiky je zabezpečit vojenskými školami **environmentální vzdělávání** v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Do edukační podoblasti byl také zařazen druhý bod, který doporučuje zřízení naučných stezek v zpřístupněných prostorech vojenských újezdů za účelem environmentálního uvědomění příslušníků rezortu obrany a podpory šetrné turistiky. Stezky by zahrnovaly především informační tabule, které by návštěvníkům poskytovaly bližší údaje o flóře a fauně vyskytující se v daných vojenských újezdech.

Závěr

Navrhovaná novelizace rezortní politiky odráží výzvy plynoucí z výsledků hodnocení implementace rezortní politiky a potřeb uchovat, a pokud možno dále zlepšovat životní prostředí pro kvalitní a zdravý život dalších generací. Přístup k životnímu prostředí, daný novelizovanou rezortní politikou, nespočívá pouze v pasivní ochraně formou řešení zastaralých problémů a likvidací škod, odpadů apod., nýbrž především v aktivní tvorbě životního prostředí a v prevenci škod již během rozhodovacího procesu.

Základním principem navrhované politiky životního prostředí je dosažení udržitelného rozvoje, který je založen na sladění ekonomických, environmentálních a sociálních aspektů. Respektuje tak doporučení vyplývající z aktuální Státní politiky životního prostředí ČR, jakož i povinnosti spojené s členstvím Armády České republiky v NATO.

Literatura:

- [1] *Státní politika životního prostředí České republiky 2004-2010*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2004. 56 s. ISBN 80-7212-283-5.
- [2] KOZEL, P. Návrh hlavních úkolů v jednotlivých oblastech rezortní politiky tvorby a ochrany životního prostředí. *Vojenský profesionál*, Praha, 2001, č. 1-2-3, s. 112-116. ISSN 1210-3179.
- [3] STANAG 7141 EP. Společná politika a doktrína NATO při ochraně životního prostředí během spojeneckých operací a výcviku, 1999.
- [4] *Environmental Strategy*. Denmark: Ministry of Defence, October 1998. 19 p.
- [5] *Defence Environmental Policy Document*. Netherlands: Ministry of Defence, 2000. 47 p.
- [6] *Defence Administration – Environment 2000*. Finland, Helsinki: Ministry of Defence, June 2000. 17 p.
- [7] *Defence Sustainable Development Strategy*. Canada: National Defence, December 2000. 24 p.
- [8] *Defense Sector Policy for the Environmental Protection*. Poland, Warsaw: Ministry of Defense, January 2002. 17 p.
- [9] DLOUHÁ, Jana, HÖNIGOVÁ, Iva, DLOUHÝ, Jiří. *Současné programy podporující uplatnění udržitelného rozvoje ve vysokoškolském vzdělávání*. [cit. 20. února 2007]. Centrum životního prostředí Univerzity Karlovy. [online]. Dostupné z WWW: [<http://www.czp.cuni.cz/Vzdel/Forumvs/Setkani040601/program040601.htm>].

Politika životního prostředí rezortu Ministerstva obrany ČR na období 2007 - 2010

Preambule

Cílem politiky životního prostředí rezortu Ministerstva obrany ČR je stanovit úkoly Armády České republiky v jednotlivých oblastech tvorby a ochrany životního prostředí, případně nástroje k jejich splnění. Tyto úkoly jsou formulovány v souladu se státní politikou ČR tak, aby postihovaly aktivity rezortu v jejich systémové celistvosti a aby vyhovovaly požadavkům kompatibility a interoperability s NATO či Evropskou unií.

1. Oblast řízení a zabezpečení

- 1.1 Podoblast koncepční, organizační a institucionální
  - Udržení rezortního systému environmentálního řízení.
  - Vybudování vojenského ekologického informačního systému v oblastech odpadového hospodářství, ochrany přírody a krajiny a v oblasti zavádění nejlepších dostupných technik (technologií) do rezortu.
  - Inovace základních ekologických karet útvaru a tím zjednodušení činnosti a systémového řízení.
- 1.2 Podoblast finanční, ekonomická a logistická
  - Zaměřit se na environmentální aspekty provozu vojenských objektů a jejich technologické vybavení postupně přizpůsobovat podmínkám vyplývajícím z této politiky, platné legislativy a členství v NATO.
- 1.3 Podoblast kontrolní
  - Plnění předpisů na ochranu životního prostředí musí být v dané oblasti součástí každé kontrolní činnosti.

2. Oblast vojenské praxe

- 2.1 Podoblast výcvikových aktivit
  - Environmentální optimalizace výcvikových aktivit včetně zvyšování podílu simulovaného výcviku a virtuální reality.
  - Provádět analýzu rizika za pomoci metod hodnocení vlivu vojenských výcvikových aktivit na životní prostředí.
  - Zajištění ekologické bezpečnosti při cvičení zahraničních vojsk. Dodržovat zásady týkající se ochrany životního prostředí, včetně odpovědnosti za škody při smluvním sjednávání účasti druhých států během vojenských operací a výcviku na území ČR.
  - Zabezpečit jednotkami AČR plnění environmentálních požadavků hostitelské země; vždy respektovat přísnější národní právní úpravu.
- 2.2 Podoblast nakládání s odpady a nebezpečnými či škodlivými látkami
  - Nadále zajišťovat funkčnost jednotného rezortního systému nakládání s odpady a vedení jejich evidence.
  - Provádět audity v oblasti nakládání s nebezpečnými odpady a chemickými látkami k odpovědnějšímu dodržování právní úpravy.
  - Nadále metodicky vést a dohlížet na podřízené stupně při zpracování či periodické aktualizaci krizových plánů pro nejrizikovější pracoviště jednotlivých vojenských útvarů a zařízení.

3. Oblast komunikace a vzdělávání

- 3.1 Podoblast mezirezortní a mezinárodní spolupráce
  - Pokračovat ve spolupráci a koordinaci některých aktivit s Ministerstvem životního prostředí ČR a orgány státní správy a samosprávy.
  - Pokračovat ve spolupráci s agenturami NATO s environmentální tematikou. Aktivní účast rezortních odborníků v pilotních studiích SPSC/NATO a koordinace těchto aktivit v rámci rezortu.
- 3.2 Podoblast výchovy a vzdělávání
  - Vojenskými školami zabezpečovat vzdělávání v souladu se zásadami udržitelného rozvoje.
  - V prostorech vojenských újezdů, které jsou zpřístupněny veřejnosti, zajistit šetrnou turistiku prostřednictvím naučných stezek.